

UDK/UDC 027.1(497) Bošnjački institut

Uloga privatnih bibliotečkih zbirki u slavističkim i balkanološkim studijama

Narcisa Puljek-Bubrić

Bošnjački institut Fondacija Adil Zulfikarpašić, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Nastanak biblioteke Bošnjačkog instituta Fondacija Adil Zulfikarpašić

Biblioteka Bošnjačkog instituta danas broji preko 90.000 bibliotečkih jedinica. Svoje početke imala je prvih godina emigracije gosp. Adila Zulfikarpašića, osnivača Bošnjačkog instituta. Nastajala je dugogodišnjim Adil-begovim prikupljanjem i sortiranjem građe uz veliku ljubav prema knjizi i potrebe za očuvanjem kulturnih vrijednosti BiH. Taj dug i plodan rad rezultirao je osnivanjem Bošnjačkog instituta u Cirihiu 1988. gdje je i biblioteka od jedne privatne zbirke postala javna institucija otvorena za različita naučna istraživanja. Preseljenjem građe iz Ciriha, Bošnjački institut je zvanično otvoren u Sarajevu 24. maja 2001. godine gdje je biblioteka dobila svoj potpuni značaj, jer je svojom građom i bogatstvom obnovila kulturne i historijske vrijednosti BiH.

Ova bibliotečka zbirka je podijeljena na nekoliko odjela, a to su : *Bosnica*, *Serbika*, *Croatica*, *Jugoslavica*, *Islamica*, *Turcica*, *Rukopisi*, *Arhivska građa* i *Odjel enciklopedija, leksikona i rječnika*. Svaki od odjela je klasificiran po (tematskim cjelinama)

UDC sistemu, i sastoji se od različitih vrsta publikacija (monografija, članaka, separatnih otisaka, časopisa, listova, magazina, kalendara) kao i publikacija na različitim stranim jezicima.

Odjeli biblioteke Bošnjačkog instituta

BOSNICA predstavlja jedan od glavnih odjela u okviru kojeg se sakuplja građa o Bosni i Hercegovini i Bošnjacima od domaćih i stranih autora. Sastoji se od publikacija i izvora za proučavanje bosanske i bošnjačke historije, kulture, jezika, književnosti, umjetnosti, tradicije i folkloru. Prvenstveno prezentira historiju, kulturnu historiju i identitet BiH i Bošnjaka te i međunacionalnu kulturnu povezanost i suživot naroda u BiH. Pored osnovne podjele na tematske cjeline u sklopu *Bosnike* izdvojeno je i nekoliko zbirki.

Zbirka BOGUMILI je bogata i izuzetna zbirka oformljena sa potrebom za proučavanje problematike srednjovjekovne Bosne. Sačinjena je od publikacija o historiji srednjeg vijeka u Bosni i šire, historijskim izvorima o bogumilima, stećcima, crkvi bosanskoj i pitanju islamizacije u Bosni,

kao i katarima, albigenzima, krstaškim ratovima i inkviziciji.

Jedan od važnih događaja u BiH a i šire je proces izvršavanja agrarne reforme. Sa željom da se bolje osvjetle ti historijski periodi formirana je i *Zbirka AGRARNA REFORMA* gdje se nalaze publikacije koje se odnose na dva perioda kada je izvršena agrarna reforma, u periodu Kraljevine Jugoslavije i SFRJ, sa posebnim osvrtom na BiH i Bošnjake.

Publikacije o ratnim događanjima i agresiji na BiH su zbog velikog značaja sabrane u zasebnu kolekciju knjiga i periodičnih izdanja o ratu u BiH. Od ideje do realizacije nije trebalo dugo, pa danas mogu i da spomenem *Zbirku RAT U BIH 1992.-1995.* u kojoj su smještne publikacije koje se odnose na rat u BiH, Sloveniji, Hrvatskoj, Kosovu i politička zbivanja na prostoru bivše Jugoslavije. Posjeduje izuzetnu kolekciju periodičnih izdanja koja su izlazila u BiH i različita izdanja o ratu u BiH. Ova zbirka je podijeljena na bosanska, hrvatska, srpska izdanja i izdanja na različitim stranim jezicima.

Jedna od zbirki koja je sakupljena s ciljem da osvjetli historiju BiH i njen identitet u međunacionalnom postojanju na balkanskim prostorima je svakako i *Zbirka BALKANIKA I JUGOSLAVICA*. Ova zbirka se sastoji od publikacija koje se odnose na geografsko područje Jugoslavije i Balkana kroz historiju, na različitim slavenskim i stranim jezicima. Formirana je sa potrebom za stalnim proučavanjem političkih i kulturnih dešavanja na Balkanu i stalnog pitanja "Kakvu ulogu u tim događanjima imaju Bošnjaci i BiH". Uz ovu zbirku spomenula bih i zasebni *Odjel JUGOSLA-*

VIKE koji svojom kolekcijom predstavlja sastavni dio proučavanja historije ovih balkanskih prostora. U sklopu ovog odjela formirano je nekoliko tematskih cjelina: socijalizam, komunizam, KPJ, Zbirka Josip Broz Tito. Sve publikacije ovog odjela konkretno se odnose na period FNRJ i SFRJ.

Jedna od zanimljivih zbirki po svom porijeklu nastajanja je i *Zbirka EMIGRANTICA*. Veliki dio svog života osnivač instituta gosp. Adil Zulfikarpašić je proveo u emigraciji gdje pisao i objavljivao članke u mnogim emigrantskim časopisima izemđu ostalog u "Bosanskim pogledima" čije je on bio urednik i izdavač. Zbirka predstavlja izuzetnu i rijetku kolekciju publikacija o emigraciji i publikacija koje su pisane i izdate u emigraciji. Podijeljena je na hrvatsku, srpsku, bošnjačku, slovenačku, makedonsku i jugoslovensku emigrantiku. Navela bih nekoliko primjera periodičnih izdanja emigrantike *Hrvatska straža, Glas Svetog Antuna, Danica, Srpska misao, Glas kanadskih Srba, Glas Bošnjaka, Bosanski pogledi*.

U sklopu *Bosnike* formirane su i *Zbirka JUDAICA* i *Zbirka SANDŽAK* dva zanimljiva odjela vezana za historiju i kulturu određenih naroda. *JUDAICA* predstavlja zbirku publikacija o historiji, kulturnoj historiji, civilizaciji, religiji i identitetu Jevreja u BiH i šire, s posebni osvrtom na Jevreje u BiH. A *Zbirka SANDŽAK* fomirana je od različitih djela o Sandžaku kao i djela autora iz Sandžaka.

Jedan od interesantnih i vrijednih odjela je *Odjel BOSANSKA PERIODIKA* koji se sastoji od periodičnih izdanja (časopisa, magazina, listova, kalendara, almanaha) koji su izlazili u BiH i svojom tematikom

obuhvaćaju i prostore Balkana. Tu su smještena neka od prvih godišta časopisa *Bosanskog prijatelja*, *Sarajevskog cvjetnika*, *Behara*, *Bosanske Vile*, *Nade* pa do savremenih izdanja *Život*, *Izraz*, *Most*. U sklopu ovog odjela svoje mjesto su našla i periodična izdanja koja svojom tematikom obuhvaćaju i prostor Balkana.

Odjel *SERBICA I CROATICA* predstavlja zbirku monografskih i periodičnih publikacija na hrvatskom i srpskom jeziku i drugim stranim jezicima o Srbiji i Hrvatskoj. *CROATICA* sadrži publikacije o historiji, tradiciji, jeziku, kulturi i umjetnosti Hrvatske. Kao primjeri mogu se spomenuti dokumenti Slavorum Merdionalium s početka 19. stoljeća, zatim nekoliko časopisa *Vijenac*, *Hrvatsko kolo*, *Croatia Sacra*. *SERBICA* je odjel sačinjen od publikacija o historijskim, kulturnim i političkim događanjima na prostoru Srbije, kao primjere mogu navesti izdanja Srpske Književne zadruge, Letopisa Matice Srpske, Srpske kraljevske Akademije do Srpske Akademije nauka i umjetnosti. U sklopu ovog odjela formirane su i zasebne zbirke za svaku od republika i pokrajina bivše Jugoslavije što uključuje i monografske i periodične publikacije. Za prostore bivše Jugoslavije takođe je izdvojen i *Odjel PRAVA* koji obuhvaća publikacije iz oblasti prava na prostoru bivše Jugoslavije i šire iz perioda Kraljevine Jugoslavije, Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, NDH, te FNRJ i SFRJ.

U biblioteci Bošnjačkog instituta nalazi se velika kolekcija orijentalnih rukopisnih i štampanih djela smještena u sljedećim odjelima:

Odjel ISLAMIKA se sastoji od publikacija o islamu, islamskoj civilizaciji i historiji, kulturi i političkim dešavanjima na Bliskom i

Srednjme istoku. Kao primjer navela bih komplet izdanja Goethe Univerziteta iz Minhena koja se odnose na islamsku filozofiju, muziku, bibliografiju, matematiku i predstavljaju izuzetnu vrijednost u biblioteci, jer su to reprint izdanja originalnih rukopisa na različitim stranim jezicima štampana u vrlo ograničenom tiražu.

Odjel TURCICA sačinjavaju publikacije iz oblasti turske historije, politike, prava, književnosti, kulture i umjetnosti od osnivanja Osmanskog carstva pa do Republike Turske.

Odjel RUKOPISA sačinjavaju 1.125 djela orijentalnih rukopisa na arapskom, turskom, perzijskom i bosanskom jeziku iz oblasti književnosti, prava, teologije, filozofije. Spomenula bih Unikatno djelo Plemenita loza Božijeg poslanika Muhammeda A.S. – *an-Nasabu's-Šarif*. Prijepis *Mesnevice* Dželaludina Rumija, koje za bošnjačku kulturu ima izuzetnu vrijednost, jer ovo klasično perzijsko djelo, koje je prepisao derviš Muhammed Sarajlija u mevlevskoj tekiji na Bendbaši u Sarajevu 1646 g., govori o ljepoti kaligrafije i umjetničkoj nadarenosti sarajevskog derviša. Svojom kaligrafskom ljepotom i vrijednosti rukopisa pažnju privlači i Prijepis Kur'ana od poznatog osmanskog kaligrafe Muhammeda Hilmija, 1800 godine. I mnogi drugi važni po svojoj historijskoj vrijednosti. Orijentalni rukopisi su obrađeni u *Katalogu arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta* u izdata u izdanju Bošnjačkog instituta u dva toma. Priređivači ovih kataloga su bili Prof. dr. Fehim Nametak, Salih Trako i Amina Džuvić. Orijentalna štampana djela su klasičirana u posebnom katalogu. Na njihovoj klasifikaciji je radio rahmetli Zejnil Fajić.

Odjel ENCIKLOPEDIJA, LEKSIKONA i RJEČNIKA sastoji se od općih i stručnih enciklopedija i leksikona na različitim stranim jezicima, velikim kolekcijama atlasa, rječnika i monografskih publikacija o pojedinim zemljama i gradovima. Iz kolekcije enciklopedija i leksikona izdvojila bih nekoliko: Der Grosse Brockhaus, Bertelsmann, Meyers, Larousse, Encyclopaedia Britannica, Encyclopedia Americana.

U biblioteci se nalazi i *ARHIVSKA GRAĐA* koja obrađuje dokumente kroz historiju Bosne počevši od srednjovjekovne Bosne pa do danas. Sastoji se od dokumenata, članaka, isječaka iz novina. Neki od tih primjera je arhivski materijal o Mehmedu Spahi, veliki broj dokumenata o agrarnoj reformi iz doba Kraljevine Jugoslavije, originalna dokumentacija o suđenju muslimanskim intelektualcima 1983. g. i velika zbirka dokumenata sa suđenja u Hagu.

KARTOGRAFSKA ZBIRKA I ZBIRKA RAZGLEDNICA

Bošnjački institut posjeduje i veliku kolekciju historijskih i geografskih karata koje osim što imaju vrijednost dokumenta, odlikuju se i izuzetnom ljepotom. Uz kartografsku zbirku navela bih i veliku kolekciju razglednica različitih gradova iz BiH od Austro-Ugarske do danas.

Izdavačka djelatnost

Jedna od aktivnosti Bošnjačkog instituta je i izdavačka djelatnost kojom se promovira kultura i historija BiH. Pored izdanja faksimila unikatnog djela *Plemenita loza Božijeg poslanika Muhammeda a. s. – an-Nasabu'š-Šarif*. Navela bih i nekoliko drugih izdanja: *Katalog arapskih, perzijskih, turskih*

i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta izdata u dva toma, knjige *Bošnjak Adil Zulfikarpašić* prevedena na engleski, francuski i njemački jezik *Opširni popis Bosanskog Sandžaka iz 1604. g.*, *Eduard Loidolt. Akvareli iz Bosne i Hercegovine 1880-1882*, *Edmund Misera. Gradovi i krajevi Bosne i Hercegovine na akvarelima 1880-1883.*, *Islamska arhitektura* autora Kemala Zukića i mnogi drugi.

Katalog

Od 1988 g. Sva baza podataka nalazi se u američkom programu Graphical Library Automation System (GLAS), preko kojeg je moguće pretražiti bazu po autoru, priređivaču, uredniku, prevodiocu, subjektu, ključnoj riječi u subjektu, naslovu, ključnoj riječi u naslovu, izdavaču i seriji. Katalog je dostupan i preko web stranice Bošnjačkog instituta www.bosnjackiinstitut.org

Od svog osnutka Bošnjački institut je ostvario saradnju sa Nacionalnom i Univerzitetskom bibliotekom, Orijentalnim institutom, fakultetskim bibliotekama... Korisnici biblioteke su studenti, naučni radnici, magistranti, doktoranti iz BiH i inostranstva.

Zahvaljujući dugogodišnjem sakupljanjem različitih djela o BiH i šire gosp. Adila Zulfikarpašića, i njegovom velikom angažovanosti za osnivanjem jedne ovakve institucije, Bošnjački institut predstavlja trajnu historijsku i kulturnu vrijednost za BiH i balkanske prostore.